

दिव्यांगांना सुगम्यता प्राप्त होण्यासाठी आवश्यक साधनांची उपलब्धता होण्याकरीता जनजागृतीसह वेब बेस्ड पोर्टल (Web Based Portal) कार्यान्वीत करून अभियान राबविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: दिव्यांग-२०२०/प्र.क्र.११५/दि.क.२
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३
दि:- ११ डिसेंबर, २०२०

संदर्भ :- सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्र:- मावज -२०२०/प्र.क्र.३३/कार्यासन-३४, दि.१६.०३.२०२०

प्रस्तावना -

दिव्यांग व्यक्तींच्या सक्षमीकरणासाठी संयुक्त राष्ट्र संघाने स्विकारलेल्या मुलतत्वामध्ये जन्मजात आत्मसन्मान, वैयक्तिक स्वायत्तता, स्वतःचे निर्णय स्वतः घेण्याचे स्वातंत्र्य व व्यक्ती स्वातंत्र्य, भेदभाव विरहीत, समाजामध्ये संपूर्ण व परिणामकारक सहभाग व समावेश, मनुष्याची वैविधता व माणुसकी जपणेकामी दिव्यांग व्यक्तींच्या वेगळेपणाचा स्वीकार करणे, समान संधी, प्रवेश सुलभता, स्त्री पुरुष समानता, दिव्यांग मुलांचा विकास करणे व त्यांची ओळख राखणे, त्यांच्या संरक्षणास आग्रही असणे याचा समावेश आहे.

सदर बाबी साध्य करण्यासाठी केंद्र शासनाद्वारे दिव्यांग व्यक्ती हक्क अधिनियम, २०१६ पारीत करण्यात आला आहे. सदर अधिनियमातील प्रकरण क्र. ५ मध्ये कलम २४(१) नुसार शासनाने त्यांच्या क्षमतेत व विकासामध्ये दिव्यांगत्व असणाऱ्या व्यक्तीस स्वतंत्रपणे किंवा समाजामध्ये रहाणे शक्य होण्यासाठी त्यांना राहणीमानाच्या पुरेशा दर्जा प्राप्त करण्यासाठी हक्कांचे रक्षण करण्याबाबत आवश्यक ती योजना व उपक्रम आखण्याचे निर्देश दिलेले आहेत.

राज्यातील दिव्यांगांना त्यांचे जीवन जगणे सुलभ व्हावे व त्यांना सुगम्यता प्राप्त व्हावी यासाठी विविध सहाय्यक उपकरणांची आवश्यकता असते. जेणेकरून ते त्यांच्या दिव्यांगत्वावर मात करू शकतील व जनसामान्यांप्रमाणे जीवन जगू शकतील. त्यांना त्यांच्या दिव्यांगत्वावर मात करण्यासाठी कोणत्या सहाय्यक उपकरणांची आवश्यकता आहे हे जाणून घेण्यासाठी, आवश्यक ती वैद्यकीय चाचणी करून घेणे व त्याआधारे सहाय्यक उपकरणे निश्चित करणे आवश्यक आहे, असे केल्यानंतरही मर्यादीत साधन संपत्ती अभावी त्याची पूर्तता करणे शक्य होत नाही. त्याचवेळी समाजामध्ये दानशूर व्यक्ती, सामाजिक व सेवाभावी संघटना या दिव्यांगांना सुगम्यता प्राप्त करून देण्यासाठी आवश्यक सहाय्यक साधनांचा पुरवठा करू इच्छितात. मात्र या दोघांमध्ये दुवा साधला जात नसल्याने दिव्यांगांना आवश्यक असणाऱ्या सहाय्यक साधनांची कमतरता जाणवते.

केंद्र शासनाने दिव्यांग व्यक्तींचा हक्काचा कायदा २०१६ पारीत करून अंमलात आणलेला आहे. या कायद्यातील कलम २ (झेडसी) नुसार दिलेल्या परिशिष्टामध्ये विनिर्दिष्ट दिव्यांगांचे २१ प्रकार दिलेले आहेत. देश व राज्य पातळीवरील शेवटची जणगणना झाली होती त्यावेळी दिव्यांगत्वाचे सहाच प्रकार असल्याने २१ प्रकारच्या दिव्यांगत्वांतर्गत येणाऱ्या व्यक्तींची आजमितीची माहिती उपलब्ध करून घेणे आवश्यक आहे. दिव्यांग व्यक्तींमध्ये जनजागृती करून त्यांची माहिती उपलब्ध करण्यासाठी व या दिव्यांगांना दानशूर व्यक्ती, सामाजिक व सेवाभावी संघटना यांचेकडून मदत मिळवून देणे अथवा

उपलब्ध होणाऱ्या माहितीच्या आधारे दिव्यांगांना मदत करण्यासाठी जनजागृती अभियान राबवून माहिती संकलित करण्यासाठी व दिव्यांग व्यक्ती व दानशूर व्यक्तींमध्ये दुवा साधण्यासाठी एक व्यासपीठ निर्माण व्हावे म्हणून वेब बेस्ड पोर्टल (Web Based Portal) तयार करून अभियान राबविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:-

दिव्यांग व्यक्तींच्या हक्काचा कायदा २०१६ अंतर्गत २१ प्रकारचे दिव्यांगत्व विनिर्दिष्टित करण्यात आलेले आहे. राज्यातील या विनिर्दिष्टित दिव्यांगांमध्ये अंतर्भूत होणाऱ्या व्यक्तींनी त्यांचे दिव्यांगत्वाचे प्रकार यासाठी आवश्यक असणारी वैद्यकीय चाचणी व आवश्यक असणारे सहाय्यक उपकरण याची नोंदणी www.mahasharad.in या वेबपोर्टलवर करण्यासाठी दि.१२ डिसेंबर, २०२० पासून शरद (System for Health And Rehabilitation Assistance for Divyang) दिव्यांग अभियानासाठी सुरुवात करण्यात येत आहे. या पोर्टलवर दिव्यांग व्यक्तींना सहाय्य करू इच्छिणाऱ्या दानशूर व्यक्ती, सामाजिक व सेवाभावी संघटना यांनाही नोंदणी करण्याचे आवाहन करण्यात येत आहे.

सदरच्या पोर्टलच्या माध्यमातून उपलब्ध करून दिलेले व्यासपीठ हे विश्वास आधारीत (ट्रस्ट बेस्ड) असून नोंदणी करणाऱ्या दिव्यांग व्यक्तींना सहाय्य करण्यासाठी दिव्यांग व्यक्ती व दानशूर व्यक्ती हे दोघेही या व्यासपीठाच्या माध्यमातून एकमेकांशी संपर्क साधू शकतील.

२. सदरचे अभियान हे सुरुवातीच्या कालखंडात १ वर्षाच्या कालावधीचे असेल. त्यांच्या अटी व शर्ती खालीलप्रमाणे आहेत.

१. लाभार्थी हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा व राज्यातील दिव्यांगांसाठी असलेल्या सोयीसवलतीचा लाभ घेण्यास पात्र असावा.

२. लाभार्थ्याकडे दिव्यांगत्वाचे किमान ४० टक्के प्रमाण असलेले जिल्हा शल्यचिकित्सक/सक्षम प्राधिकारी यांनी प्रमाणित केलेले SADM/UDID या प्रणालीद्वारे प्राप्त प्रमाणपत्र असावे.

३. बौद्धिक दिव्यांगता लाभार्थ्याच्या बाबतीत त्याचे कायदेशीर पालक अर्ज करण्यास सक्षम असतील.

४. लाभार्थ्यांनी www.mahasharad.in या वेबपोर्टलवर जावून माहिती भरणे आवश्यक आहे.

४. लाभार्थ्यांची निवड करताना जास्त दिव्यांगत्व असलेल्या व्यक्तींना प्रथम प्राधान्य दिले जाईल त्यानुसार लाभार्थी निवडीचा क्रम हा अतितीव्र दिव्यांगत्व ते कमी दिव्यांगत्व या क्रमाने राहील अथवा दानशूर व्यक्ती ज्या दिव्यांगांना निवडेल त्याप्रमाणे राहील.

आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, पुणे व महाराष्ट्र राज्य दिव्यांग वित्त व विकास महामंडळ, मुंबई हे संयुक्तपणे हे अभियान राबवतील.

प्रस्तुतचा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२०१२१११७०१३१४०२२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दि.रा.डिंगळे)

सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति.

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.

२. मा. मुख्यमंत्राचे प्रधान सचिव, मंत्रालय मुंबई.
३. मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा/विधान परिषद , विधानमंडळ, मुंबई.
४. मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
५. अ.मु.स/प्र.स./सचिव, सर्व मंत्रालयीन विभाग, मुंबई
६. आयुक्त, दिव्यांग कल्याण, आयुक्तालय, पुणे
७. आयुक्त, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
८. सर्व जिल्हाधिकारी,
९. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- १०.सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- ११.व्यवस्थापकीय महासंचालक, दिव्यांग विकास व वित्त महामंडळ, मुंबई
- १२.महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखापरीक्षा), मुंबई/नागपूर
- १३.महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- १४.निवड नस्ती/दिव्यांग कल्याण-२